

475-479, 686-692; VI, 657; Nevevî, *Şerhu Müslim*, X, 94-107; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-me'âd*, V, 522-542; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylâfî, *Naşbü'r-râye*, Beyrut 1407/1987, III, 263-264, 272-275; İbn Receb, *el-Kavâ'id*, Beyrut 1413/1992, s. 187-190; İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî* (nşr. M. Fuâd Abdülbâki – Abdülâzîz b. Abdullah b. Bâz), Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), IX, 477-481; Bedreddin el-Aynî, *‘Umdetü'l-kârî*, Beyrut, ts. (Dârü ihyâi't-türâsî'l-Arabî), XX, 307-311; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, Beyrut, ts. (Dârü ihyâi't-türâsî'l-Arabî), IV, 207, 212-215; Süyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, Kahire, ts. (Dârü ihyâi'l-kütübî'l-Arabiyye), s. 342, 353-354; İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, Karaçi, ts. (İdâretü'l-Kur'ân ve'l-ülûmî'l-İslâmiyye), II, 207-209; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, III, 401-408; Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî, *Hâşiye 'ale's-Şerhi'l-kebir*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), II, 483-489; Şevkânî, *Neylül-evtâr*, VI, 338-342; Kadri Paşa, *el-Ahkâmü's-şer'iyye fi'l-ahvâlî's-şahsiyye*, Kahire 1318, md. 184-188; M. Ebû Zehre, *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, Kahire 1377/1957, s. 283-284; a.mlf., *el-Milkiyye ve nazariyyetü'l-akd fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Kahire 1977, s. 68-76; Bedrân Ebû'l-Ayneyn Bedrân, *el-Fikhu'l-mukâren li'l-ahvâlî's-şahsiyye*, Beyrut 1967, s. 247-250; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fikhu'l-İslâmî fi şevbihi'l-cedîd*, Dimaşk 1967, I, 283-287; Bilmen, *Kâmus*², II, 450-454, 488-494; Abdüsselâm Dâvud el-Abbâdî, *el-Milkiyye fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Amman 1974, I, 207-208, 236-243; M. Mustafa Şelebî, *Ahkâmü'l-üsrê fi'l-İslâm*, Beyrut 1397/1977, s. 435-437; a.mlf., *el-Medhal fi't-ta'rif bi'l-fikhi'l-İslâmî*, Beyrut 1405/1985, s. 343-351; Mahmûd M. Şeltût – M. Ali es-Sâyis, *Mukayyeseli Mezhepler Hukuku* (trc. Sait Şimşek), İstanbul, ts. (İlim Yayınları), s. 157-164; Adnân Hâlid et-Türkmânî, *Da'abîtü'l-milkiyye fi'l-fikhi'l-İslâmî*, Cidde 1404/1984, s. 17-20; *Nafaka Kanunu* (haz. Orhan Çeker), İstanbul 1985, s. 85-87 (md. 279-287); Vehbe ez-Zühayfî, *el-Fikhu'l-İslâmî ve edilletüh*, Dimaşk 1405/1985, V, 8-11, 493-495; VIII, 43-93, 168, 765-766, 803-805, 816-818; Abdurrahman es-Sâbûnî, *Şerhu Kânûni'l-ahvâlî's-şahsiyyeti's-Sûriyye*, Dimaşk 1406-1407/1986-87, I, 320-323; Abdullah Muhtâr Yûnus, *el-Milkiyye fi's-şer'ati'l-İslâmiyye ve devrühâ fi'l-iqtisâdî'l-İslâmî*, İskenderiye 1407/1987, s. 140-146; Halil Cin, *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Konya 1988, s. 199-200; Ali el-Haffî, *el-Milkiyye fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1990, s. 180-198; Ruhi Özcan, *İslâm Hukukunda Hısmlık Nafakası*, İzmir 1996, s. 19-23; Hasan Güleç, *İslâm Hukukunda Nafaka*, İzmir 1996, s. 52-56, 71-76; Hasan Hacak, *İslâm Hukukunun Klasik Kaynaklarında Hak Kavramının Analizi* (doktora tezi, 2000), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Abdülkerim Zeydân, *el-Mufaşşal fi ahkâmî'l-me'r'e ve'l-beyti'l-müslim fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1420/2000, VII, 196-199; IX, 236-254; M. Muhyiddin Abdülhamid, *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 2003, s. 210-211; Abdüssamet Bakaloğlu, *Suriye'de Aile Hukuku Alanındaki Gelişmeler ve Bunlar Üzerinde Osmanlı Tesirleri* (doktora tezi, 2005), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 114-117; M. Y. İzzî Dien, "Süknâ", *Eİ²* (İng.), IX, 805-806; "İskân", *Mu.Fİ*, IX, 5-162; "Süknâ", *Mu.F*, XXV, 106-130; M. Revvâs Kal'acı, *el-Mevsû'atü'l-fikhiyyetü'l-müeyyessere*, Beyrut 1421/2000, II, 1094-1097.



HACI MEHMET GÜNAY

SÜKÛN

(السكون)

Cismin mekândaki durağan hali veya hareketsizliği anlamında felsefe ve kelâm terimi.

Sözlükte “durmak, hareket etmemek, değişmemek” anlamındaki sükûn kelimesi felsefede “hareket etme özelliği bulunan nesnenin hareket etmemesi” şeklinde tanımlanmıştır (İbn Sînâ, *en-Necât*, s. 152). Diğer bir ifadeyle sükûn bir nesnenin iki zaman arasında nicelik, nitelik, mekân ve konumunun değişmemesi durumudur (Abdülemîr el-A'sem, s. 255). Sükûnün “cisimde hareket ve değişimin olmaması” şeklinde tarif edilmesi hareket ve sükûnün karşıt terimler olduğunu göstermektedir. Buna göre hareket bir eylemi ve bir oluşu belirtirken sükûn bundan yoksun olmayı ifade eder, yani birincisi aktif, ikincisi pasif kabul edilmektedir. Sükûn ile hareket kavramları arasındaki karşıtlık hareketten sonra sükûn hali gerçekleştiği takdirde düşünülebilir; eğer sükûnden sonra hareket gerçekleşmişse burada karşıtlıktan söz edilemez. Çünkü bir mekândan hareket, o mekânda bulunma halinin bitip başka bir mekânda meydana gelmesidir. Filozof İbn Bâcçe'ye göre sükûn ile sükûn haline yönelik hareket arasındaki karşıtlık zıt hareketler arasındaki karşıtlık derecesinde tam karşıtlık sayılmaz (Dügaym – Cihâmî, s. 1440). Meşşâî felsefede hareket ve sükûn zamanı ölçen ve belirleyen kavramlar olarak kabul edilir; zamanın varlığı bu iki kavramın varlığıyla anlaşılır. Ancak bir eylem ve bir değişim sürecinin belirlenmesinde sükûna nisbetle hareket aktif ve dikkat çekici olduğundan zamanın ölçümünde daha uygun bir araç durumundadır. Bu sebeple hareket birinci derecede, sükûn ise ikinci derecede bir ölçü aracı ve bir belirleyici sayılmaktadır.

Sükûn ve hareket kelâmın temel meseleleri arasında yer almamakla birlikte alternatif bir tabiat felsefesi geliştirme düşüncesiyle kelâm âlimleri bu iki kavramı birçok açıdan irdelemişlerdir. Onlara göre cismin sükûn, hareket, toplanma (içtimâ) ve ayrılma (iftirâk) olmak üzere dört hali vardır. Sükûn terimini daha genel bir kavram sayılan oluşla (kevn) özdeş sayan kelâmcılar, oluşu “cevherin işgal ettiği mekânda bulunması” şeklinde tanımlar. İki kavramdan hareketi “bir yerdeki nesnenin bir başka yerde bulunması”, sükûnu ise “bir nesnenin iki ayrı zamanda aynı yer-

de bulunması” diye tarif etmişlerdir (Semîh Dügaym, *Mevsû'atü müştalahâti'l-imâm Fahriddin er-Râzî*, s. 373). Bu durumda sükûnün harekete önceliği vurgulanmış olmaktadır. Ancak oluş ve yaratılış hadisesinde önceliğin sükûna mı yoksa harekete mi ait olduğu hususu tartışma konusu edilmişse de bunun üzerinde fazla durulmamıştır (bk. HAREKET). Konuyla ilgili diğer bir husus, kelâmcılar filozofların, “Sükûn hareketin olmayışıdır” şeklindeki tanımlarına karşı çıkararak sükûnu olumsuzlukla nitelenmenin yanlış olduğunu ileri sürmeleridir. Onlara göre mahiyetçe bu iki kavram eşit düzeydedir; çünkü ikisi de bir nesnenin oluş ve konumunu ifade etmektedir; ancak hareketi önceleyen bir oluş gerekli iken sükûn için bu söz konusu değildir (a.g.e., s. 374).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf* (Dahrûc), I, 962-963; İbn Sînâ, *eş-Şifâ'et-Tabi'iyât (1)*, s. 288; a.mlf., *en-Necât* (nşr. Mâcid Fahrî), Beyrut 1405/1985, s. 152; Abdülemîr el-A'sem, *el-Muştalahu'l-felsefi 'inde'l-Arab*, Beyrut 1997, s. 255; Semîh Dügaym, *Müştalahâtü 'ilmi'l-kelemlî'l-İslâmî*, Beyrut 1998, I, 635-639; a.mlf., *Mevsû'atü müştalahâti'l-imâm Fahriddin er-Râzî*, Beyrut 2001, s. 373-374; a.mlf. – Cîrâr Cihâmî, *el-Mevsû'atü'l-câmi'a li-müştalahâti'l-fikri'l-Arabî ve'l-İslâmî*, Beyrut 2006, s. 1440.



MAHMUT KAYA

SÜKÛN

(السكون)

Arap dilinde ve tecvidde bir terim.

Sözlükte “dinmek, durmak; kıvılcama; ruhî rahatlık, huzur, sakinlik” gibi anlamlara gelen sükûn Arap gramerinde ve tecvid ilminde bir harfin harekesizlik halini ifade eder; sükûn halindeki harfe sâkin denir. Sâkin harfin üzerine okumada kolaylık sağlamak için cezm denilen küçük yuvarlak bir işaret (◌) konur. İbnü'l-Cezerî sâkini “lâzım” ve “âriz” şeklinde ikiye ayırmış, bunları da “müdgam” ve “gay-i müdgam” olarak iki kısma incelemiştir (en-Neşr, I, 314).

Tecvid ilminde sâkinle ilgili bazı esaslar şöyle belirlenmiştir: 1. a) Vakıf halinde iki veya üç sâkin yanyana bulunabilir: “جان – والعصر – القلم” gibi. Birbirine vasledilecek iki kelimeden birincisinin sonu ile diğerinin okunan ilk harfi sâkin ise birinci kelimenin sonundaki sâkin harfe kesre konur: “ام اربابوا – خذ العفو”. Ancak on kiraat imamından Nâfi' b. Abdurrahman, Ebû Ma'bed İbn Kesîr, İbn Âmir, Ali b. Hamza el-Kisâî, Ebû Ca'fer el-Kârî ve Halef b. Hişâm sâkin-